

A BALATONFÜREDI SALVATORE QUASIMODO-DÍJ

Húsz év története (1992–2012)

Ez az első alkalom, hogy szót ragadok immár a huszadik Salvatore Quasimodo nemzetközi költőtálalkozó és költészeti verseny után, jóllehet a díj nemzetközi zsűrijének elnöke vagyok, de aki ismer tudja, hogy inkább a tettek, mint a szereplés embere volnék. Igyekeztem mindig a háttérben maradni, és onnan működni a rendezvény sikerén, az olasz művészeti kiállítások esetében is, amelyeket 2007-ig gondoztam.

Ezúttal azonban nem húzhattam ki magam a rendezvény házigazdájá, Cserép László szíves felkérése alól, hogy néhány szóval méltassam ezt a rendezvénysorozatot, ami mára nemzetközi jelentőségében is, nem csupán ki-nötte magát, hanem talán a magyar irodalom egyik legfontosabb rendezvényévé vált, széles ismertségének, a szakértelemnek és a Nobel-díjas Salvatore Quasimodo (1901–1968) nevének köszönhetően.

Ennek a kalandnak a kezdetei 1992-re nyúlnak vissza, amikor a Budapesti Tavasz Fesztivál során Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria igazgatója a budai királyi palotában bemutatott egy kortárs művészeket ismertető kiállítást, Száz művész és egy költő címmel (a költő én voltam). A katalógust Baranyi Ferenc fordította, egy eredeti címet adva neki: *Időlovas*, utalva egy 1989-es versemre, amely a *Cavaliere nel tempo* címet viselte. Akkor találkoztam a balatonfüredi delegációval, amelyik a következő ősszel az egész kiállítást újra bemutatta Füreden. Amikor értesültem a Kultúra fái Balatonfüreden történetéről, Baranyi Ferenc és Szabó György barátaimmal kitaláltam egy költészeti díj létrehozását, amely a Salvatore Quasimodo nevet viselné, és magyar – akár külföldön élő – költők még kiadatlan műveit jutalmazná, hiszen az 1926-ban fát ültető Tagorét követően Quasimodo is ültetett itt egy hársfácskát 1961. június 27-én. Időközben engem is felkértek egy borókafa ültetésére a Quasimodo hársával szemben, 1992. szeptember 29-én. Quasimodo és a fizikus Mario Pontecorvo után én voltam a harmadik olasz a Balaton partján így megtisztelve.

Az olasz liget aztán 1995-ben tovább bővült Giancarlo Vigorellivel (1913–2005), és 2005-ben Giuseppe Bonavirivel (1924–2009), míg ezen az ünnepen egy új emlékfaultető lett: Bogyay Katalin, az UNESCO általános konferencia 36. ülészakájának elnöke személyében.

A Quasimodo Alapítvány – a Balatonfüredi Polgármesteri Hivatal létesítésében, és Szabó György elnökletével, amit egészen a 2005-ben bekövetkezett haláláig vitt – egy hárommillió lírás induló tőkével jött létre. Ezekből az előzményekből jött létre az első díj, aminek átadására 1993 szeptemberében került sor. Az első díjat Gömöri György nyert el, akit a zsűri elnökével Mario Luzival (1914–2005) a Lodi Díjjal (Ada Negri városa) is kitüntettünk. Említsük meg sorrendben a további díjazottakat: Bihari Sándor, Gergely Ágnes, Határ Győző, Tóth Bálint, D. Balla Károly, Rakovszky Zsuzsa, Faludy György, Orbán Ottó, Székely Magda, Sumonyi Zoltán, Czigány György, Kiss Dénes, Csiki László, Miklya Zsolt, Tóth Krisztina, Tózsér Árpád, Szálinger Balázs, Jász Attila és Tatár Sándor.

Mint látható, a meghatározó személyek: Baranyi, Szabó és Vigorelli. Kézenfekvő a kérdés: miért ők? Nos, én először 1967-ben jártam Magyarországon, amikor találkoztam Darvas Józseffel, az Írószövetség elnökével (1912–1973), aki akkortájt az egész magyar értelmiség íróinak keresztüzében állt (ezzel kapcsolatban írtam is egy riportcikket szülővárosom, Seregnó folyóiratába, Budapest, az erkölcsös város címmel). Majd „önkéntelen magyarként” hosszabb ideig éltem itt a nyolcvanas évek végétől 1995-ig, egy jelentős olasz multimédiás cég megbízásából, a moszkvai és prágai irodáink vezetőjeként is. Budapestről még mindig érzem az orromban azoknak a nemesen egyszerű szobáknak az illatát, amelyekben korábban Schulek Frigyes építész lakott, aki a XIX. század végén restaurálta a budai, Mátyás-templomnak is nevezett Nagybaldogasszony neogótikus templomát.

Költőként és újságíróként figyelemmel kísértem a kor intellektuális eseményeit a berlini fal 1989-es leomlását követően, és kapcsolatokat ápoltam az irodalom, a zene, a filmművészet legjelentősebb személyiségeivel, akiknek felajánlottam az olaszországi megjelenés/szereplés lehetőségét, illetve javasoltam filmek készítését, azoknak a csoportunkhoz tartozó stúdióknak a számára, amelyeknek képviselői irodáit én igazgattam, Európának ebben a szegletében.

E tevékenységem közben sem feledkezhettem meg azonban huszonéves korom keserédes „szerelmeiről”, és főképp az előző generációk költészetéről, hiszen engem is az ún. ötödik nemzedék, azaz a negyvenes-ötvenes években születettek egyik legfrissebb hangú költőjének tartanak.

Legfontosabb forrásom az időben a L'Europa Letteraria volt, Giancarlo Vigorelli, az Európai Írószövetség (COMES) titkára által 1960-ban alapított folyóirat volt, amelyet a római Edizioni Rapporti Europei kiadó jelentetett meg. Felejthetetlen volt számomra az 1964-es 30/33-as szám, amely egy jelentős, Quasimodónak szentelt fejezetet (Omaggio a Quasimodo) tartalmazott, Aragon, Cohen, Bilinski, Jones, Goytisoló, Martinov, Szabó és Bowra írásaival, valamint a költő Vigorellinek ajándékozott, addig publikálatlan versét A Balaton partján (Sulle rive del Balaton) címmel, amelyet Szabó Györgynek – barátjának – írt, akivel együtt utazott Szigligetre, azon az 1961-es nyáron.

Az 1965-ös 34-es számban Vigorelli egyfajta seregszemlét tartott, elsőként publikálva Olaszországban Baranyi, Váci, Simon, Garai, Juhász és Csoóri írásait. Baranyi Ferencről például a gyönyörű Ballada az elkenyveztetett ifúságról (Ballata della gioventù viziata) közölte, amelyet az olaszul megjelent antológiában a magyar szöveggel párhuzamosan közölt. Valamint a Dunáról fúj a szél (Dal Danubio soffia il vento) címűt, amely 1992-ben elnyerte Seregnóban a Brianza Irodalmi-Újságírói Díjat. Ezt a díjat Enzo Biagi (1920–2007) elnök (aki 1989-től 2006-ig töltötte be ezt a tisztséget), és az általam 35 éve igazgatott folyóirat Quaderni della Brianza (Brianzai Füzetek) alapította. Ez a folyóirat vállalta fel, Alessandro Quasimodo aktív közreműködésével, hogy 2000. szeptember 9-én a költő Francesco Messina (1900–1990) által 1937-ben készített bronzportréjának másolatát elhelyezze az általa ültetett hársfa előtt.

A kultúra eme jeles képviselőivel való rendszeres találkozásaim vezettek az önök irodalmában való elmélyedéshez, és ahhoz, hogy a „minden nemzet fiában kedvességet és igazságérzetet kiváltó” költészet (idézet Quasimodótól) nevében begyűjtsem e díj gyümölcseit, és erősítsem a két nemzet: Itália és Magyarország kulturális kapcsolatait.

Ám nem csupán a költészet volt e húsz esztendő egyetlen szereplője. A Balaton partján 1992-ben megjelent száz kortárs képzőművész bemutatkozását követően, évről évre monografikus művészi bemutatkozásokat láthattunk (különböző helyszíneken), akik mintegy húsz művet mutatnak be egy hónapon keresztül a díjátadás napját követően.

A kiállítás után a műveket a Quasimodo Alapítványnak ajándékozták, a szeptemberi rendezvények költségeihez való részleges hozzájárulásként. Hét művet azonban, a művészek kifejezett akaratának megfelelően, más magyarországi kortárs művészeti múzeumnak ajándékoztak.

A következő tizenöt művész mutatta be kortárs alkotásait: Pietro Gauli, Augusto Sciacca, Gianni Arde, Carla Tolomeo, Franco Mariani, Federico Boriani, Noël-Emile Laurent, Harry Rosenthal, Eugenio Galli, Alessandro Consonni, Silvana Recchioni Pierangelini, Cristina Mariani, Bruno Chersicla, Flavio Vailati és Mario Zappa.

A Magyarországi Olasz Kultúrintézet 1995-ben felkarolta a kezdeményezést, és a budapesti, valamint a debreceni egyetemek olasz tanszékeivel közösen, két évig egymillió lírás ösztöndíjat ajánlott fel egy hallgató számára, a Quasimodo Archívumban való kutatásra, melyet a költő fia gondoz, aki lelkes művészként elmaradhatatlan vendége a balatonfüredi rendezvényeknek.

2003-ban abban a szerencsében volt részem, hogy találkoztam Arnaldo Dante Marianaccival (a budapesti Olasz Kultúrintézet akkori igazgatójával, aki később Bécsbe ment), és aki nemzetközi tapasztalataival új, ösztönző lendületet adott a díjnak, egy sor párhuzamos rendezvénnyel, amelyek részben találkozóok voltak (l. a 2004-ben megjelent a Scienza & Poesia kötetet), és létrehozta a Salvatore Quasimodo Barátai Nemzetközi Körét, amelynek elnöke.

A magyar táj több verseskötetem ihletője volt; tanúja ennek az az 1992 és 2006 között megjelent öt kiadás, melyeket Baranyi Ferenc fordított le nagyszerűen. Az utolsó kötetet, Verso il capolinea due (A kettes végállomása felé) épp a minap mutatták be az Olasz Kultúrintézetben, majd ezt követően a Fordítók Házában. Bár egészségem egyre romlik, ezek a találkozók és ezek a helyek adnak erőt, hogy fölfelé nézzek, pozitívan lássak egy végső célt, ami felé törekedve kikerülhetem a kusza félelmeket: az érzelmi patthelyzetet. Ezekben az években a költészet adta csatározásaimhoz az éltető erőt, és elmondhatom az evangélium szavaival: „a jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitemet megtartottam”.

Az idei évre ambiciózus programot terveztünk: két kiállítást, Quasimodo és a Corrente barátai (Quasimodo e gli amici di „Corrente”), amelyben emléket állítunk az 1930–43-as évek két milánói művészenek, Pietro Gaulinak (aki a mozgalom utolsó tagjaként idén január 7-én hunyt el) és Aligi Sassunak (1912–2000), akinek idén ünnepeljük születése századik évfordulóját). Az olasz posta az évfordulóra (akár Quasimodo kapcsán 2001-ben) bélyeget jelentetett meg, ami július 17-én került forgalomba.

Húsz, a tulajdonomban lévő Gauli-akvarellt, melyeket 1974-es magyarországi utazása inspirált, a budapesti Olasz Kultúrintézetnek ajándékozok, amely alkalomból egy bemutatót szerveznek.

Aligi Sassu harminc akvarelljét is bemutatjuk 1943-ból, amelyek Alessandro Manzoni Jegyesek című művét illusztrálják. Sassu ezekkel a XX. századi festészetben egyfajta színforradalmat teremtett.

Elköteleztük magunkat arra, hogy ezt a két eseményt megszervezzük a 2013-as Quasimodo-díj alkalmából. Ezeken keresztül ismét megvalósul a költészet és a művészet szimbiózisa. Ez egy mindenképp építő párosítás.

Ahogy Szabó György is küldött Quasimodónak egy levelet a hársfájáról, úgy én is kérem a barátaimat, hogy hozzanak egy ágacskát a nevemet viselő borókáról.

Az arra járó olvashatja Baranyi Ferenc fordításában: „A balatoni szél, simogassa a balatonfüredi fenyő ágait / tüskés oszlop a lélek forrásánál, hogy közelebb kerüljön a »már koros hárshoz«. És hogy nőjön búján és erősen, és végtelen sok kisfenyőt teremjen amit a barátaim eltesznek, hogy a közelemben érezzék magukat”.

(Linczéni Endre fordítása)